Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2018

TÍREOLAÍOCHT – GNÁTHLEIBHÉAL

DÉ hAOINE 8 MEITHEAMH – MAIDIN 9:30 – 12:20

Scrúduimhir

Don scrúdaitheoir amháin

Cuid a hAon Ceisteanna Gearrfhreagra	**Marc Iomlán**	**Scr. Comh.**	**Scr. Ach.**
Ceist 1			
Ceist 2			
Ceist 3			
Ceist 4			
Ceist 5			
Ceist 6			
Ceist 7			
Ceist 8			
Ceist 9			
Ceist 10			
Ceist 11			
Ceist 12			
Marc Carnach			
Marcanna Dícheadaithe			
Marc Glan			

Nóta: Ná déan dearmad an páipéar seo a thabhairt ar ais i dteannta do fhreagarleabhair nó caillfidh tú marcanna.

CUID A hAON – CEISTEANNA GEARRFHREAGRA – 100 MARC

Freagair **DEICH** gceist ar bith.

Tá na ceisteanna go léir ar aon mharc.

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SNA SPÁSANNA ATÁ ANN DÓIBH

1. Timthriall Carraigeacha

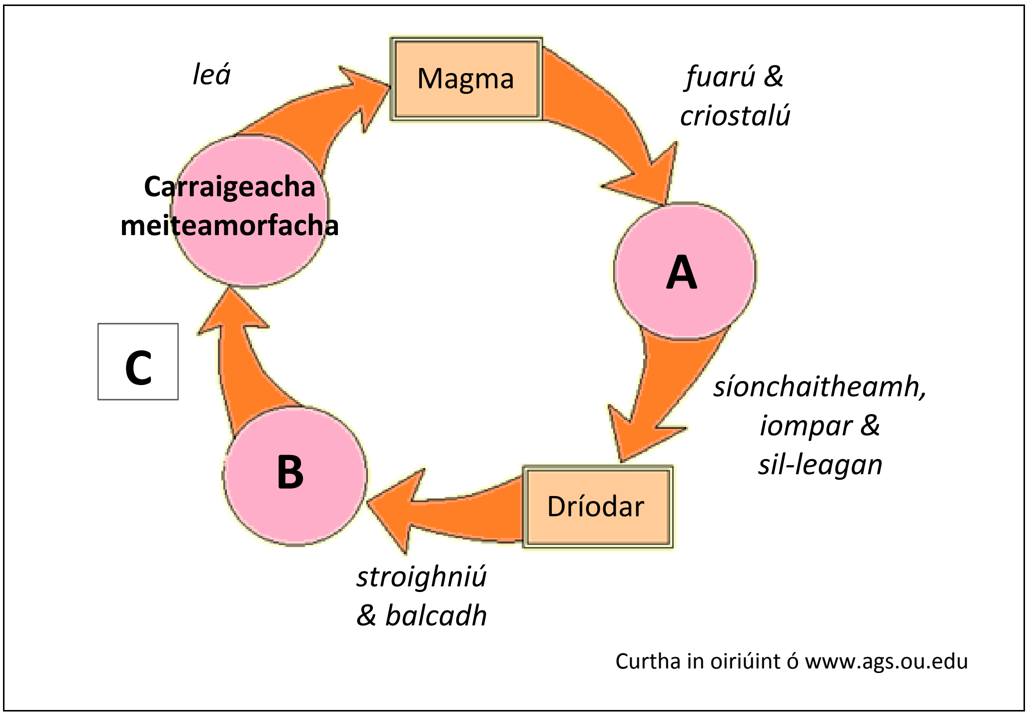

Scrúdaigh an léaráid de thimthriall na gcarraigeacha thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Meaitseáil gach ceann de na litreacha i dtimthriall na gcarraigeacha **A**, **B** agus **C** leis an gcéim i dtimthriall na gcarraigeacha sa tábla thíos is mó a ghabhann leis.

Céim i dTimthriall na gCarraigeacha	Litir
Teas agus brú	
Carraig dhríodair	
Bruthcharraig	

(ii) Cuir in iúl cé acu fíor nó bréagach atá gach ceann de na ráitis a leanas.

(a) Is sampla de charraig mheiteamorfach é marmar. ______________

(b) Bíonn iontaisí le fáil i gcarraigeacha dríodair. ______________

[10m]

2. **Creathanna Talún**

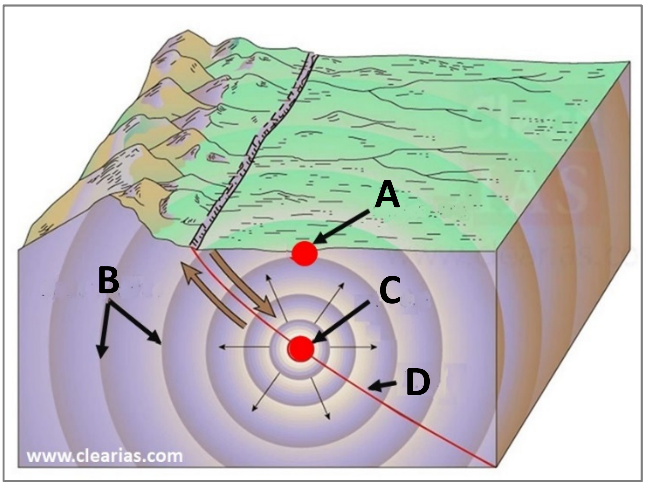

Scrúdaigh an léaráid de chrith talún thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Meaitseáil gach ceann de na litreacha **A**, **B**, **C** agus **D** sa léaráid thuas leis an téarma ceart sa tábla thíos.

Téarma	Litir
Fócas	
Eipealár	
Éasclíne	
Tonnta turrainge	

(ii) Ainmnigh an scála a úsáidtear chun fórsa/méid crith talún a thomhas.

____

[10m]

3. Próisis Fhisiceacha

Scríobh an litir cheart sa tábla thíos i ngach cás chun an próiseas fisiceach a mheaitseáil leis an téarma nó leis an ngné is mó a luaitear leis.

Litir	Próiseas Fisiceach
A	Sil-leagan oighreach
B	Síonchaitheamh ceimiceach
C	Sil-leagan cósta
D	Síonchaitheamh meicniúil
E	Sil-leagan abhann

Téarma/Gné	Litir
Scileach	
Moiréan	
Cailcít	
Glár	
Gob gainimh	

[10m]

4. Réigiúin

Scríobh an litir cheart sa tábla thíos i ngach cás chun an cur síos ar réigiún a mheaitseáil leis an sampla de réigiún is fearr a mheaitseálann é.

Litir	Cur Síos ar Réigiún
A	Réigiún a shainmhínítear de réir cultúir.
B	Croí-réigiún.
C	Réigiún ina bhfuil meath tionsclaíochta ar siúl.
D	Réigiún a shainmhínítear de réir aeráide.
E	Ceantar uirbeach.

Sampla de Réigiún	Litir
Imchuach Pháras	
An Mheánmhuir	
Inis, Co. an Chláir	
An Chatalóin sa Spáinn	
Gualcheantair Dheisceart na Breataine Bige	

[10m]

5. **Próisis Dromchla**

Curtha in oiriúint ó www.geograph.org.uk

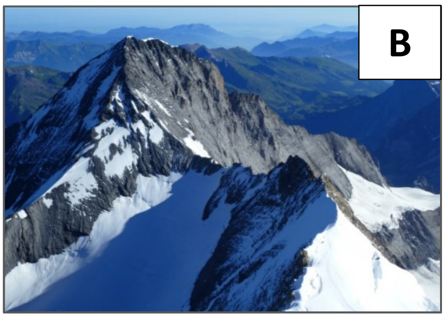

Curtha in oiriúint ó www.camptocamp.org

Curtha in oiriúint ó www.whistlerhiatus.com

Curtha in oiriúint ó www.donegalglamping.com

Scrúdaigh na fótagraif thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Meaitseáil gach ceann de na fótagraif **A**, **B**, **C** agus **D** leis an tírghné sa tábla thíos is fearr a mheaitseálann é.

Tírghné	**Litir**
Stua mara	
Coire/Soirc/Comloch	
Speir chomhthrasnach	
Airéit	

(ii) Cuir in iúl cé acu próisis an chreimthe **nó** próisis an tsil-leagain is mó a luaitear le foirmiú na dtírghnéithe go léir sa tábla thuas.

____

[10m]

6. **Cairt Aimsire**

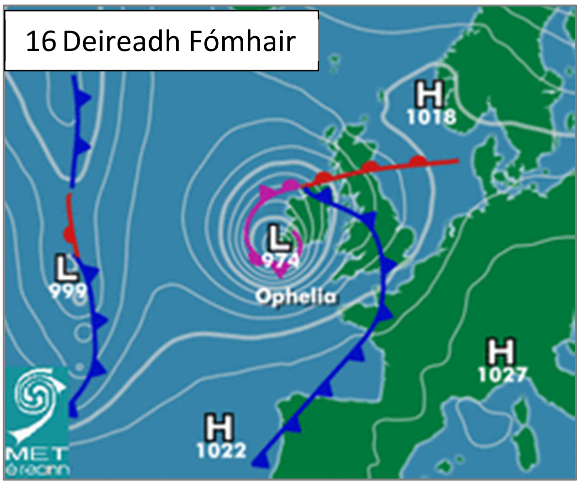

Ba í **Spéirling Ophelia** an mhórspéirling ab fhaide soir dár taifeadadh san Atlantach riamh. Thosaigh sí lasmuigh de na trópaicí i bhfronta fuar.
Neartaigh an stoirm de réir a chéile agus rinneadh spéirling Ghrád 2 di. Rinneadh mórspéirling d'Ophelia ar an 14 Deireadh Fómhair taobh ó dheas de na hAsóir. Bhí gaotha láidre agus báisteach throm ann sa cheantar sin dá barr.
Go gairid i ndiaidh di lán a nirt a bhaint amach, ghéaraigh ar luas Ophelia de réir mar a ghluais sí soir ó thuaidh i dtreo na hÉireann agus na Breataine Móire.

Curtha in oiriúint ó www.wikipedia.com

Scrúdaigh cairt na haimsire agus an sliocht thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cén cineál fronta aimsire inar thosaigh Spéirling Ophelia?

____

(ii) Cár iompaigh Ophelia ina mórspéirling **agus** cathain a tharla sé seo?

____

____

(iii) Cad a chiallaíonn an litir **H** ar chairt na haimsire?

____

(iv) Cé acu fliuch agus gaofar **nó** ciúin agus tirim atá an aimsir i ndeisceart na hEorpa sa chairt aimsire thuas?
Cuir tic sa bhosca ceart.

Fliuch agus gaofar ☐

Ciúin agus tirim ☐

(v) Sa bhosca thíos, tarraing siombail chairt na haimsire do fhronta fuar.

[10m]

7. **Próisis Dhaonna**

Líon na gCainteoirí Laethúla Gaeilge i gCeantair Ghaeltachta, 2011 agus 2016

Ceantar Gaeltachta	**2011**	**2016**	**An tAthrú 2011-2016**
Contae Chorcaí	982	872	-110
Contae Dhún na nGall	7,047	5,929	-1,118
Cathair na Gaillimhe	636	646	10
Contae na Gaillimhe	10,085	9,445	-640
Contae Chiarraí	2,501	2,049	-452
Contae Mhaigh Eo	1,172	895	-277
Contae na Mí	314	283	-31
Contae Phort Láirge	438	467	29
Gach Ceantar Gaeltachta	**23,175**	**20,586**	**-2,589**

Curtha in oiriúint ó www.cso.ie

Scrúdaigh an tábla thuas a thaispeánann líon na gcainteoirí laethúla Gaeilge i gceantair Ghaeltachta in 2011 agus 2016 agus an t-athrú ar líon na gcainteoirí laethúla Gaeilge idir 2011 agus 2016. Freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Ainmnigh an ceantar Gaeltachta ina raibh an líon ab airde cainteoirí laethúla Gaeilge in 2016.

____

(ii) Ainmnigh an ceantar Gaeltachta ina raibh an líon ab ísle cainteoirí laethúla Gaeilge in 2011.

____

(iii) Cén meath a tháinig ar líon na gcainteoirí laethúla Gaeilge i gContae Dhún na nGall idir 2011 agus 2016?

____

(iv) Ainmnigh an ceantar Gaeltachta inar tháinig an t-ardú is mó ar líon na gcainteoirí Gaeltachta laethúla idir 2011 agus 2016.

____

(v) Tabhair slí **amháin** a bhféadfadh rialtas na hÉireann cabhrú chun líon na gcainteoirí laethúla Gaeilge a mhéadú.

____

____

[10m]

8. **Staitisticí Aimsire**

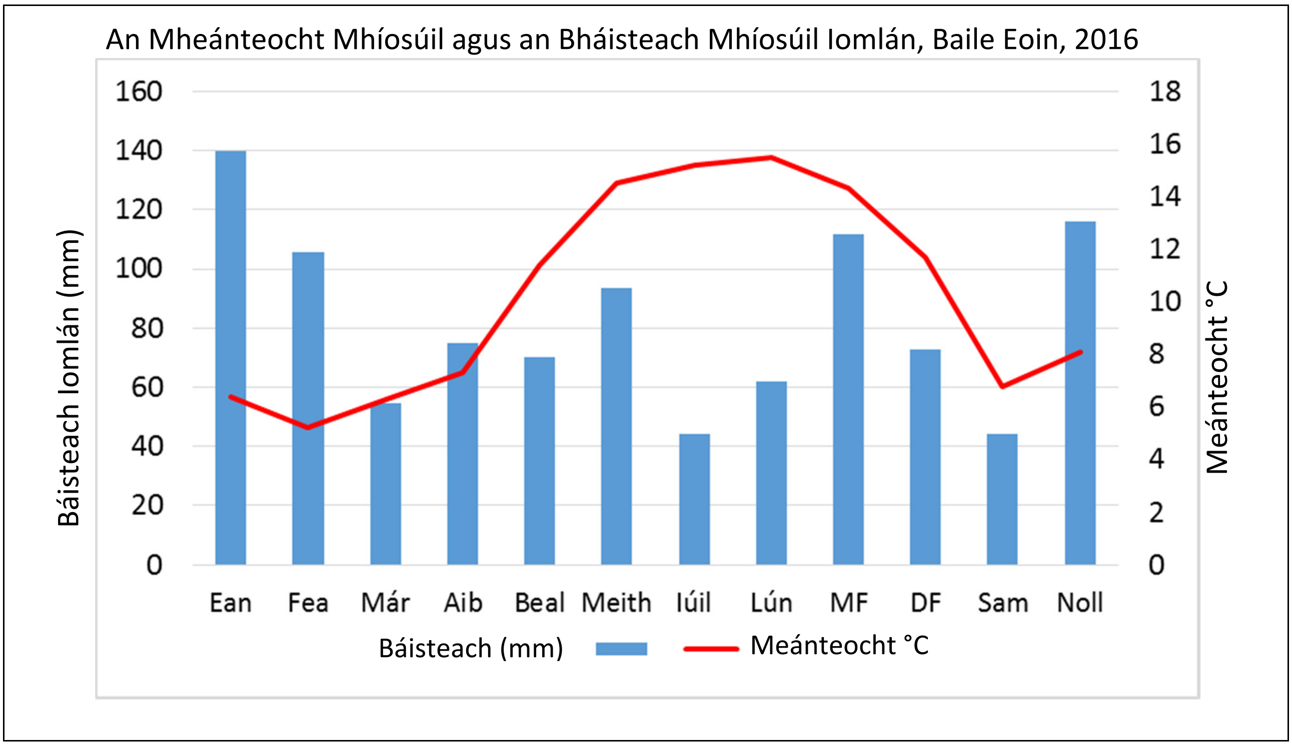

Curtha in oiriúint ó www.met.ie

Scrúdaigh an graf aeráide thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cén mhí ina raibh an mhéanteocht ab ísle?

____

(ii) Cén mhí ina raibh an mhéanteocht ab airde?

____

(iii) Cad é an leibhéal báistí mhíosúil is airde (mm) a thaispeántar?

____

(iv) Cé mhéad mí ina raibh leibhéal na báistí níos airde ná 80 mm?

____

(v) Ainmnigh an gléas aimsire a úsáidtear chun báisteach a thomhas.

____

[10m]

9. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cén fad atá i líne an iarnróid ón stáisiún traenach ag G 686 361 go dtí an áit a bhfágann sí an léarscáil ag G 679 350?
Cuir tic sa bhosca ceart.

1.4 km ☐

0.9 km ☐

(ii) Cén airde, ina méadair, atá sa phointe is airde ar an léarscáil?

____

[10m]

10. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Ainmnigh na gnéithe atá le fáil ag gach ceann de na tagairtí eangaí seo a leanas:

G 743 359 __________________________________

G 681 421 __________________________________

G 736 432 __________________________________

(ii) Dá siúlfá Slí Bhinn Ghulbain (*Benbulben Walk*) ón gCarn (*Mound*) ag G 673 461 go dtí an áit a bhfágann sí an léarscáil ag G 685 470, cén treo a mbeifeá ag siúl?

____

(iii) Sa bhosca thíos, tarraing siombail léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis do Theorainn Chontae.

☐

[10m]

11. **Aerfótagraf**

Scrúdaigh an t-aerfótagraf a ghabhann leis an bpáipéar seo, agus na sleachta as thíos.

Tabhair suíomh gach ceann de na sleachta ón aerfótagraf, agus an nodaireacht aitheanta á húsáid agat (cúlra ar dheis, lár an tulra, etc.).

A. ____

B. ____

C. ____

D. ____

E. ____

[10m]

12. Turasóireacht

Líon Turais ó thar lear go hÉirinn de réir Áit Chónaithe agus de réir Cúiseanna leis na Turais

Turais de réir áit chónaithe	**2014**	**2016**
An Bhreatain Mhór	3,164	3,924
An Fhrainc	456	531
An Ghearmáin	557	652
An Iodáil	258	344
SAM agus Ceanada	1,329	1,808
Cúiseanna le turais go hÉirinn	**2014**	**2016**
Gnó	1,282	1,539
Cuairt ar ghaolta agus ar chairde	2,209	2,553
Saoire, caitheamh aimsire & fóillíocht	3,324	4,388
Cúiseanna eile	789	1,105

Curtha in oiriúint ó POS

Scrúdaigh an tábla thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cén áit chónaithe as ar tháinig an líon ab ísle cuairteoirí go hÉirinn in 2014?

____

(ii) Cad é an phríomhchúis ar tháinig formhór na ndaoine ar cuairt go hÉirinn in 2016?

____

(iii) Cén áit chónaithe ba mhó ar tháinig fás ar líon na ndaoine a tháinig ar cuairt uaithi idir 2014 agus 2016?

____

(iv) Cuir in iúl cé acu gníomhaíocht gheilleagrach phríomhúil, thánaisteach nó threasach í an turasóireacht.

____

(v) Ainmnigh calafort farantóireachta idirnáisiúnta **amháin** agus aerfort idirnáisiúnta **amháin** in Éirinn.

Calafort farantóireachta idirnáisiúnta ______________________________

Aerfort idirnáisiúnta ______________________________________

[10m]

CUID A DÓ – CEISTEANNA STRUCHTÚRTHA – 300 MARC

Ní mór duit tabhairt faoi **THRÍ** cheist, mar seo a leanas:

- **DHÁ** cheist as **Roinn 1 – Croí-Aonaid**:
  - Ceist **amháin** as Ceist 1, 2 agus 3 **(100 marc)**

    AGUS

  - Ceist **amháin** as Ceist 4, 5 agus 6 **(100 marc)**
- Ceist **AMHÁIN** as **Roinn 2 – Toghaonaid (100 marc)**

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SA FHREAGARLEABHAR

ROINN 1 – CROÍ-AONAID

Ceist 1 go 6

NÍ MÓR duit tabhairt faoi **DHÁ** cheist:

CEIST AMHÁIN as **Patrúin agus Próisis sa Chomhshaol Fisiceach (Ceist 1 go 3)**

AGUS

CEIST AMHÁIN as **Tíreolaíocht Réigiúnach (Ceist 4 go 6)**

Tá 100 marc ag gabháil le gach ceist.

PATRÚIN AGUS PRÓISIS SA CHOMHSHAOL FISICEACH

Ceist 1 go 3

Freagair ceist **AMHÁIN**

Ceist 1

1A. Ollghluaiseacht

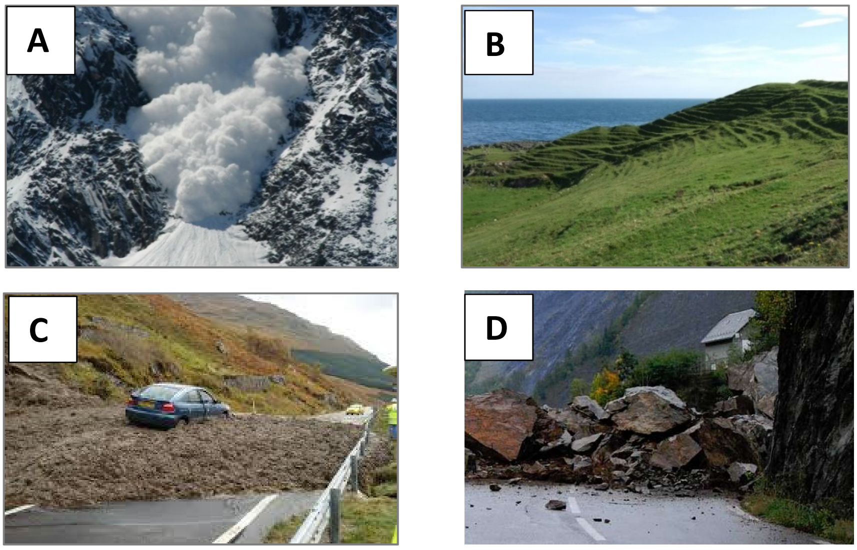

Curtha in oiriúint ó survival-goods.com; panoramio.com; ukgeohazards.info; geostru.eu

Scrúdaigh na fótagraif thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) I do fhreagarleabhar, meaitseáil gach ceann de na fótagraif **A**, **B**, **C** agus **D** leis an gcineál ollghluaiseachta as an liosta thíos is fearr a mheaitseálann é:

- Ithirthéaltú
- Maidhm shneachta
- Maidhm charraige
- Láibshreabhadh.

(ii) Ainmnigh sampla **amháin** de phróiseas ollghluaiseachta tapa agus sampla **amháin** de phróiseas ollghluaiseachta mall.

(iii) Mínigh go hachomair conas a théann fána i bhfeidhm ar an ráta ollghluaiseachta.

(iv) Mínigh go hachomair conas a théann uisce i bhfeidhm ar an ráta ollghluaiseachta.

[30m]

1B. Carraigeacha

(i) Ainmnigh sampla **amháin** de bhruthcharraig agus luaigh áit **amháin** ina bhfuil an charraig seo le fáil.

(ii) Ainmnigh sampla **amháin** de charraig mheiteamorfach agus luaigh áit **amháin** ina bhfuil an charraig seo le fáil.

(iii) Tabhair cur síos agus míniú ar an tslí a bhfoirmítear bruthcharraigeacha.

nó

Tabhair cur síos agus míniú ar an tslí a bhfoirmítear carraigeacha meiteamorfacha.

[30m]

1C. Bolcáin

(i) Luaigh cad atá i gceist le gach ceann de na cineálacha bolcáin a leanas:

- Bolcán beo
- Bolcán marbh
- Bolcán suanach.

(ii) Déan plé ar iarmhairtí **dearfacha** bolcán.

(iii) Déan plé ar iarmhairtí **diúltacha** bolcán.

[40m]

Ceist 2

2A. Teorainneacha Plátaí

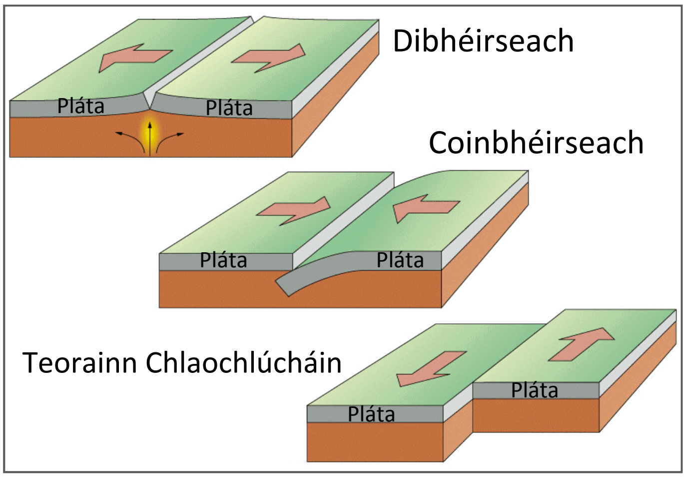

Curtha in oiriúint ó www.prenhall.com

Scrúdaigh na léaráidí thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) I do fhreagarleabhar, meaitseáil gach ceann de na teorainneacha plátaí ainmnithe thuas leis an gcineál gluaiseacht plátaí sa liosta thíos is mó a ghabhann leis:

- Plátaí ag brú i dtreo a chéile
- Plátaí ag sleamhnú thar a chéile
- Plátaí ag tarraingt amach óna chéile.

(ii) Mínigh go hachomair cad is brí leis an téarma *pláta*.

(iii) Mínigh go hachomair conas a ghluaiseann plátaí.

(iv) Cé acu ceann de na teorainneacha plátaí ainmnithe sa léaráid thuas a bhfoirmítear dromanna aigéin aici?

(v) Cé acu ceann de na teorainneacha plátaí ainmnithe sa léaráid thuas a bhfoirmítear fillsléibhte aici?

(vi) Ainmnigh sampla **amháin** de dhroim aigéin **nó** sampla amháin de raon fillsléibhte.

[30m]

2B. Forbairt Tírghnéithe

Freagair (i) **nó** (ii).

(i) Mínigh, le cabhair léaráidí, foirmiú **dhá** thírghné ar bith.

nó

(ii) Tabhair cur síos agus míniú ar **dhá** phróiseas ollghluaiseachta ar bith.

[40m]

2C. Idirghníomhaíocht an Duine le Timthriall na gCarraigeacha

Déan plé ar an tslí a n-idirghníomhaíonn daoine le timthriall na gcarraigeacha agus tagairt agat do cheann **amháin** acu seo a leanas:

- Cairéalú
- Mianadóireacht
- Saothrú ola/gáis
- Táirgeadh fuinnimh gheoiteirmigh.

[30m]

Ceist 3

3A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil den limistéar a thaispeántar ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis.

Ar an tsracléarscáil sin, **taispeáin** agus **lipéadaigh** gach ceann acu seo a leanas:

- An t-imeallbhord ar fad
- Abhainn Dhroim Chliabh (*Drumcliff River*)
- Loch Ghleann an Chairthe (*Glencar Lough*)
- An limistéar de Shliabh Cope (*Cope's Mountain*) atá os cionn 200 méadar
- An limistéar faoi fhoirgnimh le hais a chéile i Sligeach.

[30m]

3B. Tírdhreacha Carstacha

(i) Ainmnigh sampla **amháin** de thírdhreach carstach.

(ii) Mínigh, le cabhair léaráide, conas a foirmíodh **gné dhromchla amháin** i dtírdhreach carstach.

(iii) Mínigh, le cabhair léaráide, conas a foirmíodh **gné faoi thalamh amháin** i dtírdhreach carstach.

[40m]

3C. Idirghníomhaíocht an Duine le Próisis Dromchla

Mínigh an tslí a n-idirghníomhaíonn daoine le ceann **amháin** de na próisis dromchla a leanas:

- Próisis abhann
- Próisis chósta
- Próisis ollghluaiseachta.

[30m]

TÍREOLAÍOCHT RÉIGIÚNACH

Ceist 4 go 6

Freagair ceist **AMHÁIN**

Ceist 4

4A. Scileanna Léarscáile

Tarraing sracléarscáil de réigiún **Ilchríochach / Fo-ilchríochach** (**nach bhfuil san Eoraip**) a bhfuil staidéar déanta agat air.

Ar an tsracléarscáil sin, **taispeáin** agus **ainmnigh** gach ceann acu seo a leanas:

- **Dhá** cheantar uirbeacha ainmnithe sa réigiún seo
- Abhainn ainmnithe **amháin** sa réigiún seo
- Limistéar ainmnithe rilífe **amháin** (talamh ard nó talamh íseal) sa réigiún seo.

[30m]

4B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Thánaisteach i Réigiún in Éirinn

Freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas agus tagairt agat do réigiún in **Éirinn** a bhfuil staidéar déanta agat air.

(i) Ainmnigh sampla **amháin** de ghníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach sa réigiún seo.

(ii) Mínigh na buntáistí atá ag an réigiún seo maidir le forbairt a dhéanamh ar an ngníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach seo.

(iii) Déan cur síos ar dhúshlán **amháin** atá roimh an ngníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach seo sa réigiún seo.

[40m]

4C. Fás Uirbeach i Réigiún Eorpach

Déan plé ar na cúiseanna atá leis an bhfás ar cheantar uirbeach i réigiún **Eorpach** (**nach bhfuil in Éirinn**) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

Ceist 5

5A. Trádáil na hÉireann

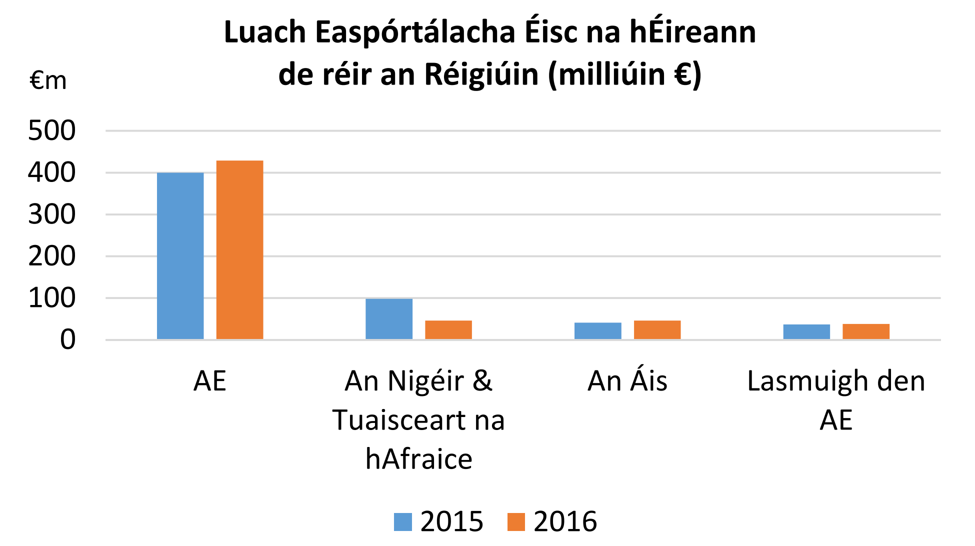

An t-athrú céatadánach ar luach na n-easpórtálacha éisc de réir an réigiúin 2015 - 2016	
An tAontas Eorpach (AE)	+7%
An Nigéir & Tuaisceart na hAfraice	-53%
An Áis	+12%
Lasmuigh den AE	+3%

Curtha in oiriúint ó Bhord Iascaigh Mhara, 2016

Scrúdaigh an chairt agus an tábla thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cén réigiún ar easpórtáladh an luach ab airde d'éisc na hÉireann chuige in 2016?

(ii) Mínigh go hachomair cúis **amháin** ar easpórtáladh an luach ab airde d'éisc na hÉireann chuig an réigiún seo.

(iii) Cén réigiún inar tharla an méadú céatadánach ba mhó ar an luach d'éisc na hÉireann a easpórtáladh chuige idir 2015 agus 2016?

(iv) Ríomh an difríocht (ina milliúin euro) idir luach na n-easpórtálacha éisc go dtí an tAontas Eorpach agus luach na n-easpórtálacha éisc go dtí an Nigéir & Tuaisceart na hAfraice in 2015.

(v) Mínigh go hachomair buntáiste **amháin** a thugann easpórtálacha do gheilleagar na hÉireann.

(vi) Tabhair **dhá** buntáiste a bhaineann le hÉirinn ó thaobh na hiascaireachta de.

[30m]

5B. Gníomhaíochtaí Geilleagracha Treasacha – Réigiún Eorpach

Déan plé ar fhorbairt **dhá** ghníomhaíocht gheilleagracha threasacha i réigiún **Eorpach** (**nach bhfuil in Éirinn**) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

5C. Gníomhaíochtaí Geilleagracha – Réigiún Ilchríochach / Fo-ilchríochach

Mínigh **dhá** cheann ar bith acu seo a leanas agus tagairt agat do réigiún **Ilchríochach / Fo-ilchríochach** (**nach bhfuil san Eoraip**) a bhfuil staidéar déanta agat air:

- Na tosca a bhfuil tionchar acu ar an **talmhaíocht** sa réigiún
- Tábhacht na **déantúsaíochta** don réigiún
- Na **cúiseanna** a mealltar turasóirí go dtí an réigiún.

[40m]

Ceist 6

6A. Réigiún in Éirinn

Tarraing sracléarscáil d'Éirinn.

Ar an tsracléarscáil seo, **taispeáin** agus **ainmnigh** gach ceann acu seo a leanas:

- Réigiún ainmnithe **amháin** a ndearna tú staidéar air
- Limistéar ainmnithe rilífe **amháin** (talamh ard nó talamh íseal) sa réigiún seo
- Abhainn ainmnithe **amháin** sa réigiún seo
- Baile mór nó cathair ainmnithe **amháin** sa réigiún seo.

[30m]

6B. Talmhaíocht i Réigiún Eorpach

Freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas agus tagairt agat do réigiúin **Eorpach** (**nach bhfuil in Éirinn**) a bhfuil staidéar déanta agat air.

(i) Ainmnigh **dhá** shampla de ghníomhaíocht talmhaíochta a chleachtar sa réigiún seo.

(ii) Déan plé ar an tslí a mbíonn tionchar ag **dhá** cheann ar bith de na tosca seo a leanas ar fhorbairt na **talmhaíochta** sa réigiún seo:

- Aeráid
- Rilíf agus ithreacha
- Margaí.

[40m]

6C. Coincheap an Réigiúin

(i) Ainmnigh sampla de chroí-réigiún **agus** mínigh cén fáth ar croí-réigiún é an réigiún seo.

(ii) Ainmnigh sampla de réigiún forimeallach **agus** mínigh cén fáth ar réigiún forimeallach é an réigiún seo.

[30m]

ROINN 2 – TOGHAONAID

Ceist 7 go 12

NÍ MÓR duit tabhairt faoi cheist **AMHÁIN** as:

Patrúin agus Próisis i nGníomhaíochtaí Geilleagracha (Ceist 7, 8 agus 9)

NÓ

Patrúin agus Próisis i gComhshaol an Duine (Ceist 10, 11 agus 12)

Tá 100 marc ag gabháil le gach ceist.

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i nGNÍOMHAÍOCHTAÍ GEILLEAGRACHA

Ceist 7 go 9

Ceist 7

7A. Gníomhaíocht Gheilleagrach – An Comhshaol

Éire: Astuithe Gás Ceaptha Teasa Réamh-mheasta 2020

Foinsí na nAstuithe	Céatadán
Iompar	29%
Tionsclaíocht agus Tráchtáil	7%
Áiteanna Cónaithe	12%
Talmhaíocht	47%
Foinsí Eile	5%

Curtha in oiriúint ó www. environ.ie

Scrúdaigh an tábla thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí seo a léiriú.

(ii) I do fhreagarleabhar, tabhair **dhá** shlí ar féidir astuithe gás ceaptha teasa a laghdú.

[30m]

7B. Forbairt Gheilleagrach – Geilleagar Forbartha

(i) Ainmnigh sampla **amháin** de gheilleagar forbartha a bhfuil staidéar déanta agat air.

(ii) Mínigh na cúiseanna le fás na hollturasóireachta **nó** le fás tionscal gan chuing sa gheilleagar forbartha a d'ainmnigh tú i gcuid (i) thuas.

(iii) Mínigh buntáiste **amháin** a thugann an ollturasóireacht **nó** tionscail gan chuing do gheilleagair fhorbartha.

(iv) Mínigh fadhb **amháin** a bhíonn ann mar thoradh ar an ollturasóireacht **nó** mar thoradh ar thionscail gan chuing.

[40m]

7C. Gníomhaíocht Gheilleagrach agus Coimhlint

(i) Ainmnigh sampla **amháin** de shlí inar tharla coimhlint idir dhaoine mar thoradh ar fhorbairt ar ghníomhaíochtaí geilleagracha.

(ii) Tabhair cur síos agus míniú ar an gcoimhlint seo.

[30m]

Ceist 8

8A. An tInnéacs um Fhorbairt Dhaonna

Sonraí an Innéacs um Fhorbairt Dhaonna (IFD) do Thíortha Roghnaithe, 2016

Tír	Oll-Ioncam Náisiúnta per capita ($)	IFD	Ionchas saoil tráth breithe (blianta)	Líon na mblianta scolaíochta tuartha
An tSeapáin	$37,268	0.903	83.7	15.3
Mailí	$2,218	0.442	58.5	8.4
SAM	$53,245	0.921	79.2	16.5
An Fhrainc	$38,085	0.897	82.4	16.3
Éire	$43,798	0.923	81.1	18.6

Curtha in oiriúint ó www.undp.org

Scrúdaigh an tábla thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Ainmnigh an **dá** thír a bhfuil na hInnéacsanna um Fhorbairt Dhaonna is airde acu.

(ii) Ríomh an difríocht idir an oll-ioncam náisiúnta per capita in Éirinn agus sa Fhrainc (in $).

(iii) Mínigh go hachomair cúis **amháin** a bhfuil an t-ionchas saoil tráth breithe níos airde i dtíortha áirithe.

(iv) Tabhair **dhá** chúis a bhfuil an IFD níos ísle i dtíortha áirithe ná mar atá i dtíortha eile.

(v) Is iad na trí thír leis an líon is airde de bhlianta scolaíochta tuartha ná na trí thír a bhfuil an Oll-Ioncam Náisiúnta is airde acu.
Mínigh go hachomair cúis **amháin** a mb'fhéidir go bhfuil nasc idir an dá thoisc seo.

[30m]

8B. Gníomhaíocht Gheilleagrach – Aerfótagraf

Scrúdaigh an t-aerfótagraf de Shligeach a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tá sé beartaithe monarcha ríomhairí a thógáil i **lár an chúlra** san aerfótagraf.

(i) Tabhair cur síos agus míniú ar na buntáistí a bhaineann leis an suíomh seo.

(ii) Tabhair cur síos agus míniú ar na míbhuntáistí a bhaineann leis an suíomh seo.

(iii) Agus an nodaireacht aitheanta á húsáid agat, mol suíomh eile don mhonarcha ríomhairí nua **agus** mínigh go hachomair cúis **amháin** ar roghnaigh tú an suíomh eile seo.

[40m]

8C. Fuinneamh In-athnuaite

(i) Ainmnigh **dhá** shampla d'fhuinneamh in-athnuaite.

(ii) Déan plé ar na buntáistí **agus** ar na míbhuntáistí a bhaineann le fuinneamh in-athnuaite.

[30m]

Ceist 9

9A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil den limistéar a thaispeántar ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis.

Ar an tsracléarscáil sin, **taispeáin** agus **lipéadaigh** gach ceann acu seo a leanas:

- An N15
- An N16
- An R291
- An líne iarnróid
- An limistéar faoi fhoirgnimh le hais a chéile taobh ó thuaidh d'Abhainn na Garbhóige (*Garvoge River*) i Sligeach.

[30m]

9B. Beartas an Aontais Eorpaigh

(i) Ainmnigh **dhá** bheartas ar bith de chuid an Aontais Eorpaigh.

(ii) Déan plé ar na hiarmhairtí **dearfacha** atá ag beartais an Aontais Eorpaigh.

(iii) Déan plé ar na hiarmhairtí **diúltacha** atá ag beartais an Aontais Eorpaigh.

(iv) Luaigh **dhá** dhúshlán a mbeidh ar an Aontas Eorpach aghaidh a thabhairt orthu sa todhchaí.

[40m]

9C. Cuideachta Ilnáisiúnta (CIN)

(i) Ainmnigh cuideachta ilnáisiúnta **amháin** in Éirinn a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

(ii) Cuir in iúl cén áit in Éirinn a bhfuil an chuideachta ilnáisiúnta seo lonnaithe.

(iii) Ainmnigh **dhá** mhargadh lasmuigh d'Éirinn ina ndíolann an chuideachta ilnáisiúnta seo a cuid táirgí.

(iv) Mínigh an chúis a bhféadfadh an chuideachta ilnáisiúnta seo cinneadh ar aistriú go tír eile.

[30m]

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i gCOMHSHAOL AN DUINE

Ceist 10 go 12

Ceist 10

10A. Aerfótagraf

Scrúdaigh an t-aerfótagraf de Shligeach a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil den limistéar a thaispeántar san aerfótagraf.

Ar an tsracléarscáil sin, **taispeáin** agus **lipéadaigh** gach ceann acu seo a leanas:

- An abhainn
- Droichead
- **Dhá** shráid a bhuaileann le chéile
- Carrchlós i lár an tulra
- Páirc spóirt sa cúlra ar dheis.

[30m]

10B. Talamhúsáid Uirbeach

(i) Ainmnigh ceantar uirbeach **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat air **agus** ainmnigh **dhá** thalamhúsáid ar bith sa cheantar uirbeach seo.

(ii) Tabhair cur síos agus míniú ar an tslí ar athraigh an talamhúsáid sa cheantar uirbeach seo le himeacht ama.

[30m]

10C. Imirce – Éire

Tarlaíonn imirce mar thoradh ar thosca brú agus ar thosca tarraingthe.

(i) Ainmnigh toisc bhrú **amháin** agus toisc tharraingthe **amháin** a bhaineann leis an imirce in Éirinn.

(ii) Déan plé ar iarmhairtí dearfacha na himirce ar Éirinn.

(iii) Déan plé ar iarmhairtí diúltacha na himirce ar Éirinn.

[40m]

Ceist 11

11A. Trácht

Líon na nDaoine a thrasnaigh an Chanáil Ríoga nó an Chanáil Mhór agus iad ag dul isteach i lár Chathair Bhaile Átha Cliath, de réir Modh Iompair, 2006-2016

Modh Iompair	2006	2010	2014	2016
Iompar Poiblí	102,437	83,111	93,207	98,273
Carr	76,850	71,978	64,169	64,885
Siúl na gCos	17,114	15,092	19,711	21,473
Rothaíocht	4,839	5,952	10,349	12,089
Eile	6,139	4,909	5,234	5,281
Iomlán	**207,379**	**181,042**	**192,670**	**202,001**

Curtha in oiriúint ó www.nationaltransport.ie

Scrúdaigh an tábla thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cén líon iomlán daoine a thrasnaigh na canálacha agus iad ag dul isteach i lár Chathair Bhaile Átha Cliath in 2016?

(ii) Ríomh an líon iomlán daoine a thrasnaigh na canálacha ar rothar agus de shiúl na gcos agus iad ag dul isteach i lár Chathair Bhaile Átha Cliath in 2016.

(iii) Ainmnigh **dhá** shampla d'iompar poiblí atá ar fáil i gcathracha mar Bhaile Átha Cliath.

(iv) Cén **dá** mhodh iompair ar tháinig ardú ar an méid daoine a bhí á n-úsáid chun na canálacha a thrasnú agus iad ag dul isteach i lár Chathair Bhaile Átha Cliath idir 2006 agus 2016?

(v) Mínigh go hachomair cúis **amháin** ar tháinig ardú ar úsáid an dá mhodh iompair seo.

(vi) Mol cúis **amháin** ar tháinig laghdú ar líon na ndaoine a thrasnaigh na canálacha agus iad ag dul isteach i lár Chathair Bhaile Átha Cliath idir 2006 agus 2010.

[30m]

11B. Daonra

Faoin mbliain 2031, beidh beagnach os cionn milliún duine in Éirinn a bheidh níos mó ná 65 bliain d'aois. Sin méadú níos mó ná 86% ó 2016. Curtha in oiriúint ó journal.ie

Déan plé ar na dúshláin a bhaineann leis an bpobal a bheith ag dul in aois **agus** conas is féidir pleanáil a dhéanamh le haghaidh an phobail seo atá ag dul in aois.

[30m]

11C. Dáileadh Lonnaíochta

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Tabhair tagairt eangaí do limistéar ar an léarscáil ina bhfuil **easpa** lonnaíochta.

(ii) Mínigh go hachomair, agus fianaise ón léarscáil á húsáid agat, cén fáth a bhfuil **easpa** lonnaíochta sa suíomh seo.

(iii) Tabhair tagairt eangaí do limistéar ar an léarscáil ina bhfuil dlús na lonnaíochta measartha **ard**.

(iv) Mínigh go hachomair, agus fianaise ón léarscáil á húsáid agat, cén fáth a bhfuil dlús na lonnaíochta measartha **ard** sa suíomh seo.

[40m]

Ceist 12

12A. Imirce

Líon na nIarrthóirí Tearmainn san Aontas Eorpach ó Thíortha Roghnaithe, 2016

Tír Dhúchais	Líon na nIarrthóirí
An Phacastáin	48,000
An Iaráin	40,000
An Eiritré	33,000
An Úcráin	11,000
An tSomáil	19,000

Curtha in oiriúint ó Eurostat

Scrúdaigh an tábla thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí seo a léiriú.

(ii) Mínigh go hachomair cúis **amháin** a n-iarrann daoine tearmann i dtíortha eile.

[30m]

12B. Forbairt Uirbeach

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tabhair cur síos agus míniú ar **thrí** chúis ar fhorbair baile Shligigh sa suíomh seo agus fianaise ó léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis agat mar thaca le gach cúis díobh.

[30m]

12C. Fadhbanna Uirbeacha

Is féidir le fadhbanna teacht chun cinn mar thoradh ar fhás ceantar uirbeach.

Déan plé ar **thrí** cinn ar bith de na fadhbanna seo a leanas agus tagairt agat do cheanta(i)r uirbeach(a) ar bith a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu:

- Brú tráchta
- Meathlú uirbeach
- Sraoilleáil uirbeach
- Caighdeán an chomhshaoil.

[40m]

Níl aon ábhar scrúdaithe ar an leathanach seo

Níl aon ábhar scrúdaithe ar an leathanach seo

An Ardteistiméireacht, 2018 – Gnáthleibhéal

Tíreolaíocht

Dé hAoine 8 Meitheamh
Maidin 9:30 – 12:20